

CUPLUL PREZIDENȚIAL RUS

✎ General-maior (r) Mihaiu MĂRGĂRIT

Așa cum era de așteptat, la Kremlin se va instala Medvedev. Cu siguranță că strategia electorală nu a fost elaborată de el. În general, absenteismul său în campanie a fost pus pe seama certitudinii *cuplului Putin - Medvedev* asupra rezultatului alegerilor. Este și asta o explicație. Prezența lui în campanie a fost rară. Persoana sa a fost semnalată de mass-media rusă numai în postura de premier. Această atitudine sugerează că ar fi fost împins către fotoliul prezidențial și nu că și-ar fi dorit acest lucru. Ea pare a mai spune că *Putin nu va sta pe fotoliu, dar îi aparține*. Cred că aceasta a fost esența strategiei electorale. S-a dorit un angajament și o atenționare adresate electoratului, dar să înțeleagă și Medvedev.

MANTIE PENTRU VREME REA?

Mai mult decât probabil, Putin a simțit că majoritatea rușilor, care și-au pus speranțe în el, a dorit o asemenea confirmare publică. Dacă promisiunea lui Putin de a accepta să fie premier devine realitate, este posibil ca, atât cât va putea funcționa *cuplul*, puterea să se împartă după o structură de conducere a unor partide politice de pe la noi, (președinte și președinte al consiliului național). În limba rusă s-ar putea traduce *e mai mare cel care e mai tare*. Afirmările lui Medvedev, în prima sa conferință de presă în noua postură, confirmă acest lucru. În următoarele două săptămâni, împreună cu Putin, se va ocupa de formarea și consolidarea puterii executive, ceea ce nu presupune schimbarea Constituției. La toate răspunsurile date jurnaliștilor, repeta insistențios că *va continua drumul parcurs de Rusia în ultimii opt ani*, evidențiind obiectivele strategice

rezultate din recenta expunere a lui Putin la Krasnoiarsk.

Candidatul democrat la Casa Albă, Hillary Clinton, a sesizat semnificația *cuplului* de la Moscova, fiind de părere că *frăiele puterii rămân tot la Putin*. Iar reputatul om politic american Brzezinski, într-un articol apărut în *The Washington Quarterly*, în numărul din ajutorul scrutinului din Rusia, afirma că dorința lui Medvedev de a-l avea pe Putin în fruntea guvernului *a transformat alegerile în farsă, autoritatea succesoriului fiind subminată*. Ca urmare, *întoarcerea la autoritarismul politic în Rusia a fost și este o alegere și nu o necesitate*. Ziarul *Le Figaro*, comentează și el că *pupila președintelui Putin a câștigat*.

Care pot fi așteptările lumii internaționale de la noul președinte rus? Răspunsul îl aflăm tot de la el, din aceeași conferință de presă, unde menționează că *trebuie să promovăm o politică externă independentă, așa cum s-a promovat în ultimii opt ani* (sic!) și *s-a creat ideea fundamentală ca ea să fie apărarea*

intereselor rusești pe întregul perimetru și prin toate mijloacele, în cadrul normelor de drept internațional, înțelegându-se că acestea vor fi politice, economice sau militare. În legătură cu prioritățile politicii externe rusești, el menționează, la modul general, vecinii din Comunitatea Statelor Independente (CSI), precizând că prima vizită în exterior va fi în una din acestea, fără a o nominaliza. Să fie vorba de o revigorare a CSI?

REĂȘEZAREA DISPOZITIVULUI STRATEGIC

Rusia se află în plin proces de reășezare a dispozitivului său strategic din spațiul caucaziano-pontic, în care operează acum cu instrumente economice. În Asia, am în vedere Organizația pentru Cooperare Shanghai, relațiile strânse realizate cu China, îndeosebi cele comerciale în domeniul militar. În recentul raport al Pentagonului în Congresul American privind modernizarea armatei chineze, se menționează că Rusia este principalul furnizor de armament pentru China, nominalizându-se tipuri de armamente și tehnică militară, inclusiv colaborarea în tehnica sateliților. Exportul rusec în China, numai cu produse militare, în 2007, a atins 7 miliarde dolari, cu o jumătate de miliard mai mult decât în 2006 și aproape de două ori mai mult decât în 2000 (din 2004 s-au livrat avioane de luptă Suhoi-30, de transport IL-76, de alimentare IL-78, importante mijloace de apărare antiaeriană, printre care, sistemul de rachete cu rază mare de acțiune S-300 PMY-2 – comparabil cu sistemul american *Patriot*). Pe această temă, raportul concluzionează că aproape 70% din comerțul rusec cu armament se desfășoară cu China și India. E drept că zilele când India era un client loial al Rusiei au trecut. Nominalizarea Indiei în Raportul american arată că, pentru ea, o politică realistă pe termen scurt cu Rusia încă primează. Sigur că are în vedere abundența resurselor naturale și disponibilitatea Rusiei de a exporta din experiența dobândită în tehnologia nucleară și a armamentelor.

DIVIDE ET IMPERA

În ceea ce privește Europa, Putin lasă moștenire politica *divide et impera* cu țările UE și una ambivalentă cu NATO, abordări care nu numai că nu par a fi schimbate de către Medvedev,

ci chiar vor fi prioritare pe acest spațiu. Doar el este artizanul proiectului gazoductului South-Stream, care a atras Serbia, Ungaria și Bulgaria. Inițiativa Gazprom – ENI, își propune să ducă gaze din Serbia în Italia și Grecia. Cu Serbia s-a mai convenit și finalizarea depozitului subteran de gaze de la Banatschi Dvor – Novi Sad. Medvedev, ca prim-ministru a fost apreciat ca un adept al liberalismului în economie. Încă din noiembrie 2007, preciza că *Gazprom nu va fi un monopol pe piața liberă, nefiind în măsură să digere toate resursele energetice ale Rusiei. El va fi asimilat ca un minister al energiei și va încerca să adauge alte state în afaceri*. Politica Rusiei în spațiul fostei Iugoslavii este scoasă în evidență și de actualele speranțe ale Serbiei în sprijinul oferit de Rusia dacă ar reuși controlul în zona Balcanilor, fie el și numai strategic. Poziția Rusiei față de episodul Kosovo, se va menține.

Chiar dacă, dintr-o lipsă de inspirație, NATO nu l-ar invita și pe Medvedev la Summitul de la București, care aparent ar putea potoli oarecum spiritele, actualul *cuplu prezidențial rus* va continua să joace tare cartea Kosovo. Cu sau fără Medvedev la București, dar aproape sigur cu Putin, o miză a Summitului ar putea fi și aderarea Albaniei. Cu această țară în NATO, Kosovo, în entuziasmul ei inconștient, s-ar putea baza formal pe susținerea armată a Alianței. Din punctul de vedere al NATO, valoarea Albaniei este una geostrategică și nu militară. De aceea, am convingerea că Rusia va face orice să nu piardă Balcanii. Nu întâmplătoare sunt afirmațiile observatorului permanent rus la NATO, Rogozin, privind posibila intervenție în forță în Kosovo. Deși ulterior el a fost pus să le dezminț, experiența pe care o am, mă determină să spun că, în diplomația forței, sunt momente când asemenea accidente se planifică. Spre sfârșitul lunii ianuarie, Secretarul General Adjunct al NATO, delegat pentru probleme de securitate și parteneriat, Robert Simmons, după vizita sa în Moldova, afirma că suspendarea îndeplinirii de către Rusia a CFE împiedică rezolvarea conflictului nistrean.

LUPTA PENTRU HEGEMONIE

Rusia nu-și va retrage trupele din Transnistria, ele vor continua să fie menținute de *cuplul prezidențial rus* din considerente ce țin de arhitectura noului său dispozitiv strategic în raport

cu vecinii, cât și cu NATO. Ca urmare, climatul politic european va continua să fie întreținut de menținerea de către Rusia a moratoriului asupra CFE și de solicitarea Ucrainei de aderare la NATO. Negocierile acestei țări cu Gazprom (instrument de politică externă la îndemâna lui Medvedev) se vor perpetua și vor contribui la menținerea stării de tensiune în Europa. Conform ultimei declarații ale premierului ucrainean, măsura punitivă adoptată de Gazprom va obliga Ucraina să procedeze la fel cu volumul de gaz ce trebuie transmis Occidentului. Politica externă a Rusiei poate fi favorizată și de unele aspecte interne ale UE. În afara diferențelor de poziții față de provincia Kosovo, a mai apărut și criza în relațiile Germaniei cu Franța. Menționez amănarea întâlnirii cancelarului german cu președintele francez, precum și ale altor oficiali din cele două țări. Criza a fost generată de Proiectul de creare a Uniunii Mediteraneene (UM), propus de Nikolas Sarkozy. Deși se declară că este dedicată cooperării multilaterale în zonă, UM a fost interpretată la Bruxelles și îndeosebi la Berlin ca o alternativă de extindere a relației cu Turcia. Se mai consideră că s-ar submina politicile UE în Zona Mării Mediteraneene, afectându-se cooperarea strictă în cadrul instituțiilor existente ale Uniunii. De fapt este o luptă pentru hegemonie în zonă, ce poate folosi Rusiei. Chiar dacă Nicolas Sarkozy ar renunța la proiect, Franța nemulțumește în cadrul UE și datorită deschiderii mari manifestată față de SUA. Vizita președintelui Bush în Croația, imediat după Summitul de la București, anunțată de un post TV croat, depășește conotația de încurajare a acestei țări, dată de aproape sigura aderare a ei la NATO, în ansamblul tensiunilor din Europa.

Sigur că, în actualul context de securitate internațională, îndeosebi european, Medvedev este pus în fața unor confruntări ajunse la o amplitudine ce depășește experiența sa. Așadar, el acceptă necondiționat tutela lui Putin nu numai din obligația creată de lansarea în fotoliul prezidențial sau datorită prieteniei, existentă de multă vreme între ei. Cuplul prezidențial rus va funcționa atât cât va dori Putin.

Cursa continuă

✎ Mihail RICINSCHI

„Dacă în Texas și Ohio câștigă Obama, jocul s-a terminat”, declară Bill Schneider, „înțeleptul” de la CNN. Și, firesc, verdictul nu se oprește aici: „Dacă învinge Clinton, jocul continuă. Chiar și până la Convenție. Dacă victoria este însă împărțită, s-ar putea să înceapă un joc nou”. Alte variante nu erau logic posibile.

Super Tuesday 2

În acest context de (aproape) „totul sau nimic”, marțea trecută (4 martie) a fost cu adevărat o zi specială. La Republicani, lucrurile sunt de acum clare. Candidatul lor la președinție este „veteranul” John McCain. La Democrați, lovitură decisivă nu a fost încă dată, dar beneficiara rezultatelor a fost, fără doar și poate, Hillary Rodham Clinton, care a dovedit, o dată în plus, că poate gestiona situațiile (aparent) fără ieșire. Fosta primă-doamnă a câștigat nu doar trei state – Texas, Ohio și Rhode Island –, Vermont fiind accont de Barack Obama, ci și pe cele mai importante (Texas și Ohio). Dacă e să îi dăm crezare lui Bill Schneider, jocul continuă. Oricum se întâmplă așa, din moment ce Hillary Clinton declara înaintea primarelor din cele patru state că „abia s-a încălzit”.

După 11 victorii consecutive (citiți, state adjudecate), Obama trece peste rezultatele efective și aduce argumentul matematicii. Atât la numărul statelor în care a învins (dublu față de Clinton, învingătoare însă în cele mari), cât și la cel al delegațiilor (*Associated Press*) – **1.368**, din **2.025**, necesari pentru nominalizare; Clinton, **1.228**. La superdelegații care și-au declarat opinia, conduce Clinton. Firesc, dacă asociem numele familiei cu tradiția și numele grele ale partidului. O să ne oprim aici, fără a intra în detalii demografice și sondaje sociale, care contează însă pentru alegătorii familiarizați cu cifre și tendințele rezultate din extrapolări și pentru strategii partidelor, dependenți de interpretarea sofisticată a acestora.

Ce urmează?

Nimic altceva decât alte alegeri. Cele mai recente, de duminică, 9 martie, din Wyoming, i-au revenit lui Obama. Victorie simbolică însă, cu doar 7-5, la delegați, adică, fără ecou „în lumea misterioasă a superdelegațiilor”, cum o vede BBC. S-ar putea relua sau valida primarele din Florida și Michigan, câștigate de Clinton și anulate după un viciu de formă. În fond, dezacordul conflictual dintre organizațiile locale și „centru” trebuie neapărat reevaluat și rezolvat, din moment ce vizează nu doar 366 de delegați, importanți în perspectiva convenției, ci și peste cinci milioane de alegători, care (neglijanți) ar putea opta pentru Republicani la alegerile generale din noiembrie. Numai că soluția nu este simplă de găsit, un argument fiind

și acela că numele lui Obama nici nu a figurat pe listele de vot din Michigan, iar altul, că banii pentru finanțarea unor noi alegeri nu pot fi publici (s-au cheltuit o dată, în februarie) și nici nu sunt disponibili în vistieria Partidului Democrat. Și dacă ar fi singurele aspecte care deranjează în cele două state rebele. Oricum, situația nu este insurmontabilă, dacă se au în vedere atât prevederile de excepție ale legilor federale, cât și generozitatea donatorilor și sponsorilor.

Pe marginea scorului foarte strâns dintre Obama și Clinton, oficialii Democraților consideră că disputa tensionată și de lungă durată pentru convenție nu va provoca fracționarea partidului sau epuizarea candidaților, ci va fi doar un antrenament ideal pentru aceștia. Atât în perspectiva alegerilor din noiembrie, cât și, dincolo de acestea, în vederea unui mandat care, așteptat de opt ani, pare acum tot mai posibil. Un asemenea punct de vedere, care nu este unanim printre analiști, este susținut nu doar de speranțele celor în cauză, ci și de o declarație (poate, prematură) a doamnei Clinton, care ar fi de acord să facă echipă cu Obama, ca vicepreședinte, dacă va obține nominalizarea pentru alegerile generale. Mai este mult însă până atunci.

Pe 22 aprilie, vor fi alegeri în Pennsylvania. Pot fi decisive în răsturnarea situației. Structura demografică, asemănătoare celei din Ohio, o favorizează pe Hillary Clinton. Iar Ed Rendell, popularul guvernator al statului, o susține. Asta ar însemna o victorie netă la cei 158 delegați, care ar conta însă și în opțiunile superdelegațiilor, sensibili la victoriile în statele mari. Dincolo de aceste evaluări, optimismul lui Obama este intact. Dacă pierde, era, oricum, un *outsider*. Dar strategia schimbării îi poate cuceri în egală măsură pe vârstnici și tineri, precum și pe locuitorii din suburbii, ceea ce ar putea fi suficient. Și pentru că, pe fondul siguranței excesive a taberei Clinton, o victorie a acesteia la un scor strâns ar echivala cu o lovitură de morală, care ar putea să îi „mineze” letal viitoarele evoluții.

Paralelă necesară

America își caută viitorul lider. Ar putea fi mai vârstnicul McCain (74 ani), ceea ce nu ar fi o noutate, după Ronald Reagan, ajuns președinte la „doar” 70. Dar ar putea fi (în premieră – poate de aceea atât de greu de departajat) și o femeie sau un afro-american foarte tânăr.

Oricum, alesul va fi și Președintele. Cu toate prerogativele intacte. Extrem de puternic. Bun sau mai puțin bun, dar și în devenirea lui. În fond, cel disponibil și dorit la un moment dat. Omul providențial, care se înalță deasupra vremurilor sau, dimpotrivă, cel contestat, pentru că ajunge sub acestea. **Bate vântul schimbării și în Rusia, care și-a ales deja un tânăr în funcția supremă. Rămâne doar de văzut în ce măsură atribuțiile acesteia vor fi preluate în totalitate și de Dimitri Medvedev, noul președinte. Pentru că nu este exclus ca, în tandemul care se întrevide, parte din puteri să fie transferate viitorului premier.**

Aflați într-o dispută „la baionetă”, nu pentru funcția supremă a executivului, ci doar pentru dreptul (foarte important, totuși) de a candida la nominalizare în cadrul partidului, Hillary Clinton și Barack Obama nu renunță la ținuta de protocol. Conduita este perfectibilă însă. Campania doamnei Clinton are o ușoară tentă negativă. Prea este atentă la presa care caută cu obstinație erorile din trecutul oponentului și slăbiciunile din prezentul acestuia. Tocmai pentru că are experiența de partea ei, chiar dacă se conformează unui joc (politic) corect, acest gen de scepticism nu este scuzaabil și nici foarte elegant. Poate de aceea, s-ar putea să îi și dăuneze. În sensul că sinceritatea zâmbetului-standard, care nu o părește în nicio împrejurare, chiar și când este cu spatele la zid, ar putea fi pusă la îndoială. Și odată cu ea, și înțelepciunea care ar trebui să însoțească vechimea în muncă. În ceea ce îl privește pe Obama, ceea ce deranjează sunt atât nesincronizările și stângăciile echipei și vizibila euforizare după o serie (neprevăzută) de succese – ambele perfectibile –, cât și o posibilă lipsă de consistență (credibilitate?), explicabilă prin vârstă și lipsa de rodaj în zona angajamentului politic la nivel înalt. Este, oricum, un risc asumat de cel care susține rostul schimbării și o promite răspicat. **În ziua alegerilor, poate și în numele unei popularități dorite de orice lider, Medvedev își păstra zâmbetul, dar își abandona costumul de firmă pentru o pereche de blugi și o scurtă de piele. O simplă schimbare de imagine sau mai mult decât atât? Este prematur să răspundem. Cu siguranță însă, dincolo de aceste evaluări (evident, subiective), aliajul din care este**

turnat Medvedev și durabilitatea relației profesor-elev vor fi testate abia când președintele-ales va deveni și președinte în exercițiu, adică, după prima săptămână din mai.

În Statele Unite, alegerile pentru convențiile partidelor se desfășoară eterogen și complicat, dacă nu, de-a dreptul incurcat, dar total transparent. Se respectă o mulțime de proceduri locale, dar acestea, fără excepție, asigură drepturi egale – candidaților la șansă și alegătorilor la opțiune. Este starea de normalitate a unei societăți, după 200 de ani, nu neapărat de libertate a cugetului, cât de căutare continuă și legiferare a acesteia. Dincolo de aceste aspecte, rămân importante și strategia campaniei electorale, și, în egală măsură, capacitatea echipelor de a se adapta la situațiile delicate. Este, dacă vreți, și un exercițiu necesar, de alternanță între fermitate și flexibilitate, care își va afla roadele abia când fostul candidat va fi chemat să decidă în problemele în care va fi angajată soarta națiunii. **În Rusia, democrația are o notă aparte. Specificul locului ține, evident, și de tineretea acesteia, dar și de istorie și conjunctură. Pe un asemenea fundal, opoziția înseamnă (deocamdată) o prezență decorativă – uneori, nici atât –, iar procesul decizional este simplificat la maxim. Din afară, o astfel de structură hiper-centralizată are aparențele dictaturii. Din interior, eticheta nu mai este relevantă, iar mecanismul implementat pentru generarea, manifestarea și susținerea puterii devine strict necesar. Pentru că este eficient și pentru că ajunge să fie acceptat și pretins (ceea ce contează) de majoritatea zdrobitoare a electoratului. În devenire și el.**

Cursa continuă. Sigur, în acest context mai larg, trimiterea din titlu, care îi viza inițial doar pe Democrații americani, capătă dintr-o dată o rezonanță mai amplă. Principalii poli de putere ai lumii – unul, recunoscut; celălalt, în căutarea poziției pierdute – sunt obligați să își schimbe liderii. Odată cu aceștia, în dorința de a impune modele proprii sau a se face ascultați, își vor schimba încet, încet și modul lor de a fi. Sau vor fi nevoiți să o facă. Abia atunci, se va schimba, probabil, și lumea. Nu neapărat cu aceeași rată a schimbării și, mai ales, nu obligatoriu în sensul dorit de cei „mari”. Pentru că, nu-i așa?, libertatea aparține tuturor, nu doar celor „aleși”.

Anul acesta, în Florida, primăvara vine de două ori! Am petrecut și Mărțișorul, acum (atot)stăpânește un anotimp proaspăt, al retragerii naturii. Cealaltă primăvară se apropie în ritmurile salsa, în acordurile trepidante, pline de viață ale muzicii cubaneze. Da. Cubanezii care trăiesc în insorita Floridă, cei mai mulți, în Miami, sărbătoresc! Declarația lui Fidel Castro potrivit căreia renunța la președinție, după aproape jumătate de secol la conducerea Cubei, i-a scos în stradă. Au manifestat ore întregi, și-au exprimat entuziasmul, în stilul lor caracteristic, bucuria.

Little Havana, mica Havana din Miami, este, de fapt, un cartier ce are populația unui mare oraș. Exodul cubanez în Florida, și mai cu seama în ceea ce avea să devină a doua Havana, care a urmat venirii la putere a lui Fidel Castro, a adus aici sute de mii de cubanezi. La început, cu „freedom flights”, așa numite zboruri ale libertății, mai apoi, pe mare, cu plute nesigure, cu mijloace improvizate. Mulți au pierit în valuri, plătind cu viața curajul de a alege drumul spre libertate. Puternic sudată, comunității cubaneze îi este proprie o neobișnuită coeziune. Îi nește pe oameni gândul la țara lor, dorul arzător pentru cei rămași acasă, dar, peste toate, puternica antipatie față de regimul Fidel Castro. Ei urmăresc

În lumea de peste Ocean Little Havana is free! Va fi Cuba... liberă?

● Corespondență din SUA

✎ Colonel (r) Ion SOFRONIE

cu îndreptățit interes evenimentele din Cuba, nutrivând speranța că vor trăi ziua când dictatura va lua sfârșit. O zi pe care cei marcați de trecerea anilor și de ceea ce se întâmplă în țara lor o așteaptă de o jumătate de secol. Retragerea SUA, la timpul său, din insulă n-a fost privită de cubanezii de rând ca o instaurare a libertății, cum a tot încercat să-i convingă propaganda oficială. Orice s-ar spune, oamenii simpli trăiau mai bine muncind, pe dolari, în folosul americanilor. Apoi, blocada instituită împotriva țării lor le-a adus multe neazuri. Pe de altă parte, dincolo de interesele strategice în zonă, yankeii încă vizează la exoticele plaje cubaneze, la savoea unică... havanei.

Deci americanii s-au întors la ei acasă, iar cubanezii au venit după ei, cu sutele de mii. Prezența acestora este resimțită la nivelul și în toate segmentele societății din țara care i-a adoptat. Cei mai buni profesioniști proveniți din rândurile lor se afirmă în conducerea unor puternice și profitabile companii și locuiesc în cele mai stilate cartiere ale orașului. Puzderia de magazine, micile restaurante, cafelele, parcurile de distracții întreținute de cubanezi atrag ca un magnet o mulțime de vizitatori. Dar, peste toate, de la tinerii care, după orele de muncă, animă străzile, oricum pline de viață, la bătrânii care-și sorb gânditori, cu înghițituri mici, cafeaua pe terase, din rândurile întregii comunități răzbate nemulțumirea, se face auzit protestul împotriva regimului lui „El lider maximo”. Cel mai bine se fac simțite pe Cuban Memorial Boulevard, unde s-a ridicat și monumentul luminat de torțe cu flacăra veșnic aprinsă, ca semn al recunoștinței pentru sacrificiul martirilor cubanezi, al eroilor căzuți pentru libertate. Ca de atâtea ori, aici s-au adunat și acum „exilații”, cum se autodenumesc ei, și-au strâns rândurile într-o entuziastă manifestație, futurând steaguri, scandând lozinci, agitând afișe care cheamă la continuarea și mai puternică, pe toate căile, a luptei pentru instaurarea democrației în Cuba. Convinși cu toții că ziua mult așteptată este foarte aproape.

Little Havana is free, de când există ea. Dar Cuba va trăi ea, în sfârșit, eliberarea de sub întinericul dictaturii? Speranțele sunt tot mai mari. SUA au salutat retragerea lui Castro, sperând că aceasta poate însemna începutul unei noi ere pentru Cuba, începutul instaurării democrației. Dar octogenarul care toată viața a ținut piept atâtor președinți americani a ripostat de îndată asigurând că în țară nu se vor înregistra schimbări: „Președintele american a spus ca mesajul meu este primul pas pe calea libertății în Cuba, adică pe cea a anexării ei de către SUA. Jumătate de secol de blocadă nu li se pare suficient! Sunt de acord cu schimbarea, dar în Statele Unite...” Gestul „înțeleptului ajuns la pensie”, cum se definește el, pare mai degrabă o lovitură de imagine, decât o intenție serioasă de a și face ceea ce a anunțat! Încăunarea fratelui său ca președinte, transferul, în familie, de la Castro la... Castro este o mutare previzibilă: Fidel va fi cât va trai numărul unu... Poate tocmai de aceea, așa cum a și declarat, are conștiința liniștită pentru decizia luată. „Nu vă spun adio! Vreau să lupt ca un soldat al ideilor. Voi continua să scriu...”, a mai spus el. Prima obligație a fost să pregătească poporul cubanez, psihologic și politic, pentru plecarea lui, a asigurat Fidel Castro. N-am reușit să văd la televiziunile americane cum se pregătesc cubanezii din insulă pentru despărțirea de longevivul și prea puțin doritul lor conducător, dar îmi imaginez că bucuria s-a făcut simțită din plin, nu doar în Little Havana!